

1. UVOD

Funkcionisanje bankarskog sektora, kao još uvijek najznačajnijeg segmenta ukupnog finansijskog sistema, je determinisano složenim interakcijama na relaciji relani – finansijski sektor. To znači da se ukupna makroekonomska kretanja u relanom sektoru neminovno prelamaju kroz poslovanje bankarskog sektora i svake pojedinačne banke tj. ovaj sektor mora dijeliti sudbinu ukupne ekonomije.

U ekonomskoj teoriji je čini se još uvijek dominantno makroekonomsko shvatanje da je uspješnost ili kriza bankarskog sektora predominantno uslovljena makroekonomskim zbivanjima uopšte, a naročito u realnom sektoru. Prema tom shvatanju, ako je ukupna ekonomija proeperitetna i stanje u bankarskom sektoru će biti povoljno i *vice versa*. Bitni faktori koji determinišu poslovanje banaka su institucionalizovani koncept i način funkcionisanja regulacije i supervizije bankarskog sektora.

Regulacija i supervizija se i uvode da sa ciljem da se obezbjede likvidnost, sigurnost i efikasnost funkcionisanja banaka, stim da se taj isti koncept ukoliko se prihvati da je neminovan, mora kontinuirano preispitivati i prilagođavati uslovima i zahtjevima vremena.

Osnovna pretpostavka uspješnog funkcionisanja bankarskog sektora je uspostavljanje i kontinuirano poboljšavanje sistema regulacije i supervizije i adekvatan bankarski menadžment kako bi se amortizovali negativni uticaji iz okruženja i spriječila kriza u poslovanju banke, odnosno na vrijeme uočili prvi simptomi pogoršanja rezultata poslovanja i problemi koji mogu dovesti do krize.

Ukoliko kriza ipak nastupi, bez obzira na intenzitet i uzroke, neophodno je preduzeti odgovarajuće mjere za njeno razriješenje koje se odnose na temeljito rekonstruiranje banke, a koje će zavisno od dubine krize i drugih relevantnih aspekata dovesti do rehabilitacije ili bankrotstva banke ili banaka zahvaćenih krizom.

U ovom radu se pokazuje primjer nekih dosadašnjih bankarskih kriza, njihovih uzroka i načina razrješavanja sa ciljem da se ukaže na pouke i saznanja koji bi mogli biti univerzalno primjenljivi. Ova problematika je posebno dobila na značaju u kontekstu nužnog reformisanja finansijskog i bankarskog sektora u zemljama u tranziciji tokom poslednjih godina. U sklopu cjelokupne tranzicije bankarski sektor u ovim zemljama mora da se osposobi da razriješi brojne nasleđene probleme, ali i da izbjegne ponavljanje grešaka koje su se već ispojile u bankarstvu razvijenih tržišnih privreda koje dovode do kriznih stanja.

1.1 Problem i prednosti istraživanja

Problem istraživanja: da li problem u kontekstu identifikovanja bankarske krize predstavlja pouzdanost informacija i indikatora o stvarnom stanju "zdravlja" banaka, ili je često prikrivena jer primjenjeni računovodstveni standardi ili tzv. "kozmetičko" računovodstvo i menadžment, zahvaljujući neadekvatnoj superviziji i eksternoj reviziji, prikazuju stanje ružičastijim nego ono što stvarno jeste?

Predmet ovog rada je: da se od menadžmenta obezbijede istinite i pouzdane informacije o poslovanju banaka i bankarskog sektora u cjelini, o stvarnom kvalitetu njihove aktive, stvarnoj profitabilnosti ili gubicima i stvarnoj adekvatnosti kapitala koja bazira na ponderaciji aktive stepenom rizika, kako to zahtjeva bankarska teorija i međunarodno harmonizovani propisi.

1.2 Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja jeste da se izvuku određene prednosti i pouke primjenjive prilikom nužnog "sređivanja" stanja u bankarskom sektoru, tako što se veća pažnja i aktivnost ukaže na nadzor kako bi se blagovremeno uočila pogoršanja mikroekonomije svake pojedinačne banke, a naročito najvećih banaka u sistemu zbog većih posljedica za bankarski i finansijski sistem i realni sektor u slučaju njihovog bankrotstva, kako bi se na vrijeme mogle preduzeti potrebne akcije i spriječilo da ta pogoršanja prerastu u krizu.

1.3 Osnovna hipoteza

Ako se bankarske krize posmatraju kao opšti poremećaji povjerenja, njih je teško predvidjeti, ali ih je relativno lako rješavati. U tom slučaju rješenje se traži u obnovi povjerenja u nosioce ukupne bankarske politike i bankarskoj regulaciji povećanom nadzoru i superviziji.

1.4. Naučne metode

Naučne metode koje su korištene u ovom radu su: komparativna metoda, metoda analize i sinteze, te dedukcijska metoda.

Primjenom dedukcije, analize, deskripcije u radu je ukazano na raznolikost bankarskih kriza, teškoća u njihovom prevazilaženju i različitost metoda za njihov rješavanje.

1.5 Struktura rada

Rad se sastoji od šest osnovnih dijelova koji su međusobno povezani.

U prvom dijelu su uvodne napomene, odnosno cilj, predmet istraživanja, hipoteza i primjenjene metode.

U drugom dijelu PROCES OTKRIVANJA BANKARSKIH KRIZA, definisan je model prognoze dijagnoze i terapije, camel rejting sistema i fedov rejting sistem.

U trećem djelu BANKARSKA I FINANSIJSKA KRIZA U ŠPANIJI I SAD 80-IH GODINA, definisane su pojave i uzroci krize u Španiji 1978.-1984. godine, osnovni pristup savladavanju krize, zatim bankarska kriza u SAD 80-tih godina, osnovni uzroci finansijske krize u SAD 80-ih godina i pristup razrješavanju krize štedionica u SAD 80-ih godina.

Četvrti dio, UTICAJ KRIZE NA FINANSIJSKI SISTEM EVROPSKE UNIJE govori o globalizaciji koja je je dovela do velikih transfera kapitala između zemalja, multinacionalnih kompanija i finansijskih institucija, čime je potpomognuto širenje krize na ostatak svijeta.

Peti dio, SPECIFIČNOSTI BANKARSKIH KRIZA I RESTRUKTUIRANJE BANAKA U ZEMLJAMA U TRANZICIJI govori o strukturi bankarskih sistema u zemljama u tranziciji, bankarstvu i bankarskim kreditima u kontekstu ekonomskog rasta ZUT, privatizaciji banaka u ZUT u kontekstu njihovog cijelovitog restrukturiranja i osnovnim poukama iz dosadašnjeg restrukturiranja banaka u ZUT.

Šesti dio, POUKE I ISKUSTVA IZ NAVEDENIH BANKARSKIH KRIZA je definisan kroz osnovne uzroke bankarskih kriza i njihov uticaj na ekonomiju, bankarske krize kao posljedica široko rasprostranjene nesolventnosti bankarskog sektora i najznačajnije modele rehabilitacije banaka.